

PLĂȘILE MODEL

Extras din Anton Golopenția, *Opere complete, vol. I. Sociologie*. București: Editura Enciclopedică, 2002
Vezi, la sfârșitul documentului, adnotarea din același volum, semnată de Sanda Golopenția.

Am lucrat până acum în sate singuratece. Fiecare din ele ne-a dat de furcă trei veri întregi și rar să fi plecat cineva nesupărat de gândul că au mai rămas multe toate neisprăvite.

E drept că o parte din supărările acestea se datorau acelei griji excesive de satul în care am lucrat, ce ne împinge să dorim să-l organizăm până la capăt și ne împiedică să-l lăsăm să se gospodărească singur, o dată ce a ajuns capabil să se conducă singur.

Nu vrem totuși prea mult când ne încumetăm să facem în cazul unor plăși ceea ce izbutește cu atâta greutate într-un singur sat? N-am trebui să continuăm cu mijloacele sporite, ce stau de acum la dispoziția cauzei noastre, pe calea, sigură și încercată ani de-a rândul, a muncii în sate luate în-de-ele?

Cred că îndoielile acestea sunt fără temeii. Am muncit destul și îndeajuns de bine ca să putem râvni și să trebuiască să râvnim să ni se îngăduie o muncă mai eficace.

E mare lucru un sat cu oamenii puși pe drumul cel bun al încrederii în puțința lor de a-și orândui mai bine viața. Pilda lui poate stârni un mănunchi întreg de alte sate.

Ne-am lovit însă de prea multe ori de împrejurări ce nu puteau fi schimbate și de forțe ce nu puteau fi înfrânte cu brațele și mijloacele unui singur sat.

Am sădit livezi de meri și de nuci, munciți de gândul că nu putem reface șoseaua de zeci de kilometri până la târg, care singură putea asigura buna desfacere a poamelor cu care vream să scoatem sărăcia din sat. Am convins oamenii să se adune într-o cooperativă și am clădit localuri, apăsăți de gândul celălalt că nu le putem asigura prosperitatea în lipsa centralelor regionale de aprovizionare și de desfacere. Am luptat cu malaria, clădind dispensare și împărțind chinină, mărniți că nu putem seca bălțile mari, care o pricinuiau.

Judecând bine, putem spune că opera de ridicare a unui sat nu poate fi dusă la bun sfârșit înainte ca să fi fost bine organizată plasa din care face parte.

Atmosfera de vioiciune trezită într-un sat și așezămintele economice, culturale și sanitare, cu care a fost înzestrat, sunt consolidate numai atunci când viața întregii regiuni e vioaie și le potențează. Vioiciunea aceasta însă nu vine când lipsesc șoselele și buna organizare a desfacerii, care stimulează producția și fac cu putință ivirea deprinderii de a-și îngriji sănătatea și spiritul. Dacă e împrajuit de dezolare și totul stă în loc în jurul lui, chiar cel mai fără pereche dintre satele model e amenințat de soarta oazelor din largul mărilor de nisip.

Trebuie să ne încumetăm să schimbăm obiectivul, dacă nu de altceva ca să dăm trăinicie muncii noastre de până acum.

*

Vom merge din nou în sate. Dar cu alte orizonturi. Gândurile și vrerile noastre nu trebuie să se oprească la hotarul satului unde am fost trimiși. Trebuie să îndeplinim munca de educare și de înzestrare a acestuia, coordonându-ne activitatea muncii celorlalte echipe din plasă și încadrând-o cât mai mult în lucrările ce privesc plasa întreagă.

La capătul câtorva campanii, trebuie să lăsăm în urma noastră: aci digul care e cheia însănătoșirii și înavușirii întregii plăși; dincolo organele de conducere economică și uzina electrică, în altă parte armătura sanitară, culturală și economică de care au nevoie satele de coloniști pentru a putea îndeplini misiunea pe care o au la hotar.

Dar nu ni se va întâmpla oare, după câțiva ani, ce ni se întâmplă acum? Nu ne vom da seama atunci că deplina organizare a unei plăși cere ca întregul județ să fie pus la punct?

Nici că se poate altfel. Nu vom rămâne, desigur, nici atunci la tehnicile și programele pe care ni le vom crea între timp. Ci vom face pasul următor și, dacă munca noastră în plăși va găsi atâția următori câți a găsit cea din sate, vom putea trece cu liniște la unități mai mari.

De la o vreme, după de câteva ori cinci ani, urmarea ar putea fi o ridicare a țării întregi. Nu va fi opera numai a noastră. Vom avea însă mulțumirea că spiritul nou de încredere activă în puterile românimii, care va rodi an de an tot mai mult, a fost pornit și de noi; că am fost experimentatorii unor tehnici noi de administrare a țării și pepiniera administratorilor ei viitori.

Să înaintăm dar pe drumul acesta, ce duce spre România viitoare, lucrând cu hotărâre la organizarea plășilor, noul nostru obiectiv.

Adnotare
Sanda
Golopenția

PLĂȘILE MODEL

Publicat în „Curierul Serviciului Social“, an. V (1939), nr. 1 (joi 8 iunie), p. 6, cu o fotografie în text.

Textul de față se încadrează într-un lanț de cinci articole-program menite să clarifice abordarea sociologică de către Echipe a unei unități încă nestudiate

de Școala sociologică de la București (care cercetase până atunci îndeosebi sate izolate), și anume *plasa*. Am subliniat, în comentariul la studiul *Gradul de modernizare al regiunilor rurale ale României*, preferința marcată a lui A.G. pentru rețeaua fină a plășilor, care, mai deasă decât cea a județelor, permitea înțelegerea nuanțată a realității sociale românești, dincolo de generalitatea neconcludentă a mediilor statistice stabilite rutinar de administrație pentru regiuni sau provincii istorice (vezi volumul II al *Opere*-lor, p. 617).

Aceste articole au fost publicate în avalanșă, la interval de una (maximum două) săptămâni, în cursul verii 1939, când se lucra zorit la pregătirea materialelor ce urmau să fie prezentate de sociologii români Congresului Internațional de Sociologie plănuit a se desfășura la București în toamna aceluiași an (și amânat *sine die* din cauza izbucnirii războiului). A.G. a publicat astfel *Plășile model* pe 8 iunie; *Pentru cine lucrăm* pe 25 iunie; *Monografia sumară a satului*, pe 2 iulie; *Plășile în care lucrăm*, pe 16 iulie; și *Ce avem de făcut în cele zece plăși*, pe 23 iulie. Acest iureș de articole-program e caracteristic pentru precizia însuflețită a îndrumărilor pe care A.G. înțelegea să le pună la dispoziția Echipelor aflate pe teren ale Școlii. Mai târziu, cu prilejul lucrărilor de identificare a românilor de dincolo de Bug (în anii 1942–1943), sau al recensământului populației, al agriculturii, al întreprinderilor industriale și al Capitalei (din 1948), A.G. va da dovadă de aceeași capacitate de orientare sigură a eforturilor celor cu care lucra. Să ne amintim, de altfel, că unul dintre textele duse până aproape de încheiere de către A.G. în timpul studiilor din Germania se numea *Orientare* (și, alternativ, *Îndreptar pentru tineret*). El va fi reprodus în cadrul *Opere*-lor postume ale lui A.G.

Despre calitatea de mentor charismatic a lui A.G. și căldura lui umană a vorbit H.H. Stahl în volumul de interviuri publicat de Zoltán Rostás, *Monografia ca utopie (1985–1987). Interviuri cu Henri H. Stahl* (București: Paideia, 2000):

Era — cum să spun eu — tot așa de cult pe cât era Vulcănescu, ceea ce nu-i puțin lucru. Însă avea, față de Vulcănescu, capacitatea de a crea. El avea un condei. Punea mâna pe condei și scria. Vulcănescu, ba.

— *A fost un tip oral Mircea Vulcănescu?*

— Da, da, da. Foarte greu, foarte greu scria. De vorbit, vorbea ușor și plăcut, și interesant totdeauna. Dar Golopenția mai avea ceva, știa să strângă în jurul lui oameni, să-i organizeze, să-i puie la treabă. Vulcănescu, nu. Era foarte bun profesor, mai bun decât Herseni, care iarăși nu e puțin lucru, pentru că Herseni era un foarte bun profesor. Dar, din nou, avea această calitate de a fi cald. Entuziasma, făcea atmosferă în jurul unei idei.

— *Cred că în această privință Golopenția seamăna cu Gusti, căci Gusti avea darul de a strânge în jurul lui oameni și...*

— Da. Da, fără îndoială că da. Sigur, sigur. Numai că Golopenția era mai cald decât Gusti. Gusti era distant, protocolar, pe când ăstalaltul nu. Ăstalaltul avea o serie întreagă de oameni care țineau la el sută la sută, și cu care pleca în orice fel de aventură (p. 149).

Textul de față, ca și cel următor (*Pentru cine lucrăm*) sunt configurații de orizont. În centrul lui se află ideea deplasării necesare a eforturilor de cercetare de la sat la unitatea imediat superioară, plasa. Articolul deschide perspectiva unei sociologii „în mers“, care, peste un număr de ani, va ști să se auto-depășească din nou, asumând elaborarea metodei de studiu a unității imediat superioare — județul.